

DOI: 10.31866/2410-1311.35.2019.188809
УДК 002.1-028.25+002.1-028.27]:028-048.67

ТРАДИЦІЙНА ТА ЕЛЕКТРОННА КНИГИ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ПРОБЛЕМИ ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ КНИГИ І ЧИТАННЯ

Каракоз Олена Олександрівна

Кандидат історичних наук, доцент,
ORCID: 0000-0002-7772-1530, e-mail: karakoc@ukr.net,
Київський національний університет культури і мистецтва,
вул. Є. Коновальця, 36, Київ, Україна, 01133

Для цитування:

Каракоз, О.О. (2019). Традиційна та електронна книги через призму проблеми популяризації книги і читання. *Питання культурології*, (35), 193-204. doi: <https://doi.org/10.31866/2410-1311.35.2019.188809>.

Анотація

Мета статті полягає у визначенні місця традиційної та електронної книг у процесі популяризації книги і читання. Основними методологічними принципами стали принципи аналізу та синтезу, які дали можливість визначити значення та місце культури читання як одного з компонентів інформаційної культури населення, розуміння необхідності створення умов для відродження інтересу до читання та піднесення його престижу. Крім того, застосовано статистичний метод для виявлення значення друкованих, електронних і аудіокниг серед інших форм дозвілля. Наукова новизна полягає в аналізі синтезу традиційної та новітньої форм книги для забезпечення поширення текстової комунікації. Висновки. Таким чином, традиційна і електронна книги, залишаючись незмінним джерелом знань, мають як переваги, так і вади. Зокрема, традиційна книга може сприйматися як витвір мистецтва для отримання естетичного задоволення, колекціонування, мати ексклюзивність і можливість отримати підпис автора, а також використовуватися без технічних пристосувань. Тоді як електронний текст не відчувається, а є виключно візуальним. Однак електронна книга також має низку переваг, пов'язаних зі створенням нових інформаційних ресурсів, що прискорює комунікативні процеси та надає можливість на якісно новому рівні організувати процеси виробництва, зберігання і розповсюдження інформації. До того ж, завдяки таким технологіям, як анімаційність, компактність, багатомірність трансляції інформації, емоційність впливу на сприйняття читача, зниженню затрат на видання, можливості авторів розміщувати матеріал без залучення видавництва і, зрештою, екологічності (допомагає запобігти вирубці лісів) інтерактивна книга може успішно конкурувати з інтернет-ресурсами та телебаченням, долучати дітей і молодь до активного та розвиваючого читання. Безперечним залишається те, що і традиційна, і електронна книги несуть пізнавальну, навчальну та розвивальну функції, використовуючи сучасні мультимедійні засоби задля поширення власних переваг. Тому не варто розглядати традиційну і електронну книги конкурентами, навпаки, слід

зрозуміти, що всі форми книги мають спільну мету – поширення та покращення культури читання. Отже, суспільство має налаштуватися на синтез традиційного і новітнього способів і форм поширення текстової комунікації. Разом із тим, світова тенденція свідчить про зниження інтересу до читання та зменшення частки населення, яке активно читає, що вважаємо загрозою для майбутнього країни, адже зростає дефіцит знань та конструктивних ідей. Тому необхідно створити умови для відродження інтересу до читання, підвищення якості та різноманіття прочитаної літератури в усіх галузях знань, обміну думками про прочитане, росту престижу читання як культурної цінності.

■ **Ключові слова:** книга; традиційна книга; електронна книга; книжкова культура; читання; популяризація читання

■ Вступ

Людина починає читати одразу після того, як освоїть абетку, і продовжує цей процес протягом усього життя. Книга супроводжує нас постійно, змінюючи лише свою форму та тематику. Так, у дитинстві ми читаємо вірші, казки, в школі/університеті пріоритетною стає навчально-освітня література, а в дорослому житті можемо звернутися до художньої літератури, періодики. Якщо раніше була доступною лише друкована книга, то починаючи з 70-х років XX століття з'явилася можливість читати тексти на електронних пристроях. Із швидким ростом електронних технологій на початку XXI століття відбулося масове розповсюдження електронних книжок, які швидко посіли провідні позиції серед поціновувачів читання. З'явилось протиставлення друкованої та електронної книг, яке призвело до конкуренції та висвітлення недоліків кожної з них. Тому сьогодні, коли актуальним постає завдання популяризації читання, важливо усвідомити, що будь-який носій інформації, тексту є цінним учасником цього процесу, і краще не розмежовувати, а знаходити переваги як друкованої, так і електронної книги.

Вивчаючи традиційну і електронну книги через призму популяризації книги, пересвідчуємося, що існує значна кількість досліджень, присвячених перевагам та недолікам електронної у порівнянні з друкованою книгою. Зокрема, І. Остапова (2003) вважає, що не слід сприймати електронну книгу як альтернативу традиційній друкованій книзі. У статті П. Власова (2013) порушуються проблеми, які нині постають перед видавництвами і бібліотеками у зв'язку із появою на українському книжковому ринку електронних видань, вага яких лише зростає. Проблеми, питання та способи популяризації книги і читання, особливості державної політики підтримки книги й читання були досліджені Т. Булах, О. Герасимова, О. Копієвською, В. Медведевою, Л. Солодкою.

Разом із тим, недостатню увагу було приділено синтезу традиційної та новітньої форм книги задля забезпечення поширення текстової комунікації.

■ Мета статті

Мета статті полягає у визначенні та означенні місця традиційної та електронної книг у процесі популяризації книги і читання.

Методологія дослідження. Основними методологічними принципами у дослідженні стали принципи аналізу та синтезу, які дали можливість визначити

значення та місце культури читання як одного з компонентів інформаційної культури населення та розуміння необхідності створення умов для відродження інтересу до читання, престижу читання як культурної цінності, адже генерувати конструктивні ідеї здатні лише люди з високим освітнім та культурним рівнем, які читають. Застосовано статистичний метод для розуміння місця та значення друкованих, електронних і аудіокниг серед інших форм дозвілля.

■ Виклад матеріалу дослідження

Читання є одним з основних засобів отримання інформації, що забезпечують людині можливість задовольняти свої особисті пізнавальні потреби. Книжкова культура і феномен читання, беззаперечно, відносяться до фундаментальних досягнень людства. Читацька грамотність та читацька культура особистості високо цінуються та відзначаються світовою спільнотою. Читання як базовий компонент виховання, освіти і розвитку культури людини і суспільства є діяльністю, що формує та розвиває особистість. У сучасному світі рівень культури читання може слугувати свідченням сформованості не лише комунікативної і професійної компетентності спеціаліста, а й одним із важливих показників його особистого розвитку.

Проте на сьогодні суспільство все менше часу витрачає на книгу, а надає перевагу іншим формам дозвілля – телевізору, гаджетам, комп'ютерним іграм, переглядам фільмів тощо. За даними Ukrainian Reading and Publishing Data 2018, найбільш поширеним різновидом дозвілля громадян є перегляд телевізійних передач (58 % респондентів дивляться телевізор щодня). Друге та третє місце за популярністю поділяють читання ЗМІ (у тому числі інтернет-ЗМІ) та активність у соціальних мережах (відповідно 31 % і 30 %). На четвертому місці – слухання радіо (22 %). І лише на п'ятому місці – читання книжок: 11 % роблять це щодня, 17 % – кілька разів на тиждень, 20 % – кілька разів на місяць, 21 % – кілька разів на рік, 31 % відповіли, що не читають книжки взагалі ніколи («Читання в Україні», 2018). Щодо пристроїв, на яких читають, то друковані книжки щодня читають лише 8 %, кілька разів на тиждень – 16 %; електронні чи аудіокнижки – відповідно 4 % і 11 %. Отже, статистика показує, що традиційна та електронна книги перебувають майже на однакових низьких позиціях. Така ситуація є загрозливою для майбутнього країни, адже призводить до зростання дефіциту знань та конструктивних ідей, що викликаний зниженням частки населення, яке активно читає. Генерувати конструктивні ідеї здатні лише люди з високим освітнім та культурним рівнем, які читають.

Звісно, зниження інтересу до читання – це світова тенденція. Тому в багатьох країнах відбуваються активні спроби цьому протидіяти. Спільною метою об'єднані та працюють бібліотеки, школи, сім'я, різноманітні суспільні організації. Книга в будь-якому форматі (традиційна чи електронна) є носієм інформаційної культури, що є важливим чинником успішності у будь-якій діяльності, а також соціальної захищеності особистості в інформаційному суспільстві.

Культура читання – один із компонентів інформаційної культури населення. В. Теремко (2012) вказує, що «проблема не в тому, який носій інформації людина використовує для читання, а з якою метою і як читає. Головне – куль-

тура читання у структурі особистості». Таким чином, традиційна й електронна книги в сучасних реаліях мають одну спільну мету – підвищення рівня читацької культури серед населення і спільну проблему – недостатню популяризацію, що призводить до зниження читацьких інтересів. Тож дилему «паперова книга і/чи електронний носій» можемо розглядати як у протиставленні цих явищ одне одному, так і в тісному взаємозв'язку.

Сьогодні спостерігається інтенсивний процес трансформації читання. Традиційне читання книги поступово доповнюється читанням електронним і спілкуванням навколо прочитаного. Багато творів почали виходити у двох варіантах – друкованому й електронному (Степченко, 2012). Якщо розглядати традиційну та електронну книги з позиції проблеми популяризації книги і читання, то необхідно зазначити деякі з переваг цих видів надання інформації. Традиційна друкована книга серед переваг має:

- можливість користування безпосередньо, без технічних пристосувань;
- естетичну цінність;
- безпечність (паперовий носій не псує зір);
- можливість колекціонування, створення домашньої бібліотеки;
- ексклюзивність (рідкісні та цінні книги можуть бути лише в паперовому вигляді);
- результат (доведено, що матеріал на паперовому носії розуміється та запам'ятовується краще);
- довговічність (книга, за дотримання правильних умов зберігання, може існувати тисячоліттями);
- можливість отримати підпис автора на сторінках книги.

Інформатизація усіх сфер життя людини призвела до появи нового типу представника інформації – електронних книг. Умовно можна виділити такі види сучасних книг: традиційні (паперові книги); електронні книги, які, у свою чергу, поділяються на аудіокнижки та текстові книги. Також до новітніх видань слід віднести мультимедійне видання та інтерактивну книгу. Поширення текстової інформації в електронному вигляді дозволяє реалізувати нові можливості, яких бракує паперовим виданням. Таким чином, електронна книга має свої особливості і переваги:

- технічний пристрій може містити велику кількість файлів;
- скорочується час пошуку інформації (можна скористатися як пошуком серед файлів, так і ввести необхідне слово/фразу);
- легкість в ануванні, що дозволяє додавати власні зауваження, виділяти фрагменти тексту, вносити коментарі, посилання;
- можливість вибору фону, шрифту та розміру тексту;
- великий простір та ширші можливості для використання ілюстративного матеріалу;
- зниження затрат на видання;
- можливості для кожного автора розмістити свій матеріал без залучення видавництва;
- електронна книга допомагає запобігти вирубці деревини.

Електронну книгу як соціокультурний феномен можна розглядати як спеціалізовану матеріально-конструктивну форму книги, в якій закладений новий

спосіб діяльності, що відповідає вимогам інформатизації суспільства і його розвитку. Існує необхідність осмислити історично, філософськи, соціологічно і юридично всі посилюючі відмінності між понятійним апаратом, що використовується для опису чи структуризації письмової культури в традиційних формах, і новими способами письма, публікації і читання, яких потребує електронний спосіб виробництва, розповсюдження та засвоєння тексту.

Виникнення нового книжкового формату й альтернативного способу поширення літератури призводить до переосмислення класичного ланцюга: «ідея – втілення – виробництво – маркетинг – дистрибуція – продаж – споживання». Нині шлях будь-якого твору в електронному форматі коротший та містить у собі п'ять елементів: «ідея – втілення – маркетинг – продаж – споживання». Виключені «виробництво», оскільки не потрібне книгодрукування, а необхідні лише редагування та оцифрування, та «дистрибуція» – через відсутність необхідності зберігання і доставки товару. Отже, сучасні технології використання інформації здійснюють вирішальне сприяння змінам, що відбуваються в соціальній структурі суспільства, економіці, культурі.

Суттєвою перепорою для поширення електронних видань є ціна на пристрої для читання електронних книг та на самі електронні книги. Можливо, органам державної влади, що опікуються проблемами книговидання, варто взяти до уваги практику кількох європейських країн, де ухвалено відповідні закони, що дозволяють поєднати поняття електронної книги із традиційною та застосувати до електронних видань податкові преференції (Владимірська, 2014).

Інформаційні ресурси доступні нам у бібліотеках, суспільних інформаційних службах, спеціалізованих організаціях, засобах масової інформації, інтернеті, і у більшості випадків інформація надана в хаотичному вигляді. Зростаюча кількість інформації сумнівної якості несе певні складнощі та проблеми для суспільства. Існування великого інформаційного потоку не може саме по собі сформувати підготованих користувачів без додаткового масиву знань та навичок з ефективного використання інформації.

В Україні на державному рівні процес популяризації читання відбувається згідно з «Концепцією державної політики щодо розвитку національної видавничої справи та популяризації читання на період до 2020 року» (2016). Концепція передбачає популяризацію вітчизняної видавничої продукції в засобах масової інформації; здійснення комплексу заходів, спрямованих на розвиток мережі розповсюдження вітчизняної видавничої продукції та перетворення книгарень на центри популяризації вітчизняної видавничої продукції та читання; збільшення обсягів випуску видавничої продукції, зокрема кількості найменувань видань та їх тиражів; надання державної підтримки видавництвам, видавничим організаціям, поліграфічним та книготорговельним підприємствам. Такі дії, звісно, сприяють зміцненню позицій традиційної книги серед населення, проте жодним чином не стосуються електронних видань та електронної книги зокрема.

Ще одним видом популяризації друкованої книги і читання є буккросинг, що почав свій рух зі США. Загалом буккросинг – це передусім доступна через мережу інтернет інформаційна база – всесвітня бібліотека, що містить дані про зареєстровані в ній екземпляри паперових книг. На сайті зареєстровано близько

2 млн букросерів та близько 13 млн книжок, що подорожують світом. Букросинг розвивається і в Україні, одним із відомих сайтів є <http://bookcrossing.net.ua/>. Також залишити свою книгу та взяти у тимчасове користування іншу можна на так званих «безпечних полицях», що можна знайти на вулицях великих міст, у бібліотеках та книгарнях.

Головна установа, в якій здійснюється популяризація книги й читання, – бібліотека теж займається поширенням інформації про традиційну книгу. Проте останнім часом відбувається активне використання інтернет-ресурсів та віртуальних можливостей. Бібліотеки створюють власні веб-сторінки, пропонують користувачам послуги віртуальної довідки, електронного каталогу, розміщують інформацію про останні надходження (фото, відеоматеріали), створюють віртуальні виставки тощо. Також спостерігається залучення соціальних мереж до поширення, обговорення, обміну інформацією між бібліотечною установою та користувачами (Facebook, Twitter, Instagram та ін.).

За останні роки потреба в електронних книгах значно зросла, результатом чого можна вважати швидке розширення світового ринку електронних книжок. Сучасна видавнича індустрія розробила й долучає моделі пропозиції електронного книжкового контенту на ринок для подальшого його придбання бібліотеками. Зацікавлення академічних бібліотек в електронних книгах зумовлено інституціональною необхідністю забезпечити різноманітні види читацьких потреб. У електронних джерел інформації багато переваг порівняно із традиційними. Якщо друковані книжки виграють внаслідок своєї зручності, то електронні цікаві з точки зору оперативності інформації, пошукових можливостей, легкості копіювання, доступності, економії простору для зберігання. Існування інтернет-простору забезпечує комплектування академічних бібліотек виданнями відкритого доступу, що розповсюджені в мережі безкоштовно. Проте відкритий доступ буде ставати однією з домінантних моделей публікації наукового книжкового контенту, і бібліотекам необхідно розвивати засоби контролю над цим інформаційним сегментом. Загалом майбутнє електронних книжкових колекцій в інформаційному просторі академічних бібліотек бачиться як інтеграція відкритого книжкового контенту з можливістю підписки на пакети електронних книжкових колекцій, що мають наукове спрямування, спільно з традиційними книжковими збірками, які нині є єдиними гарантантами збереження інформації. Сьогодні в бібліотечній спільноті триває активна дискусія, присвячена пошуку шляхів впровадження основних положень авторського права у практику діяльності бібліотек. Повноцінне використання бібліотечних фондів за допомогою електронних бібліотек як частини інформаційного ресурсу України можливе лише за умови дотримання норм чинної законодавчої бази (Іванова & Іванов, 2018, с. 43-47).

Процеси віртуалізації, медіатизації соціокультурного простору стали умовою появи мультимедійних продуктів. Одним із видів такого продукту є буктрейлер – візуалізація книги. Це відеоролик про книгу, де в довільній формі надано інформацію про продукт. З метою залучення людей до читання через візуальні та технічні засоби у 2013 році Державний заклад «Державна бібліотека України для юнацтва» провела всеукраїнський конкурс «Оживають герої на екрані у рекламі». Переглянути роботи можна на сайті www.youtube.com. Буктрейлер може

зіграти позитивну роль як один зі способів популяризації читання та привернення уваги до книги, адже література і мистецтво – провідні елементи духовної культури. Ось зразки кількох буктрейлерів, що розповідають про твори сучасної та класичної української літератури: Макс Кідрук – «Твердиня» (www.youtube.com/watch?v=22QD5art2ZA); Ліна Костенко – «Річка Геракліта» (www.youtube.com/watch?v=KwsxnQcUV90); Дара Корній – «Гонимарник» (www.youtube.com/watch?v=cLdEyg1ZHNs); Михайло Коцюбинський – «Тіні забутих предків» (www.youtube.com/watch?v=MwdsuYZemao) (Патра, б.р.).

Справжнім відкриттям та незраним раніше на українському книжковому просторі став вихід серії 3D, 4D книг із доповненою реальністю (AR). Такі книги можуть використовуватись як самостійний елемент. Проте якщо на власний гаджет завантажити безкоштовний додаток, то з'являється можливість побачити сторінки книги по-новому: герої ніби оживають, і відбувається дійство. Серед художніх книг із доповненою реальністю мають попит «Аліса в Країні Див», «Лускунчик та мишачий король» та ін. Також такі інтерактивні книги мають функцію «Аудіокнига», з якою текст можна прослухати на доступних мовах. Окрім казок, художньої літератури, ринок таких книг наповнений навчальною літературою – енциклопедіями, абетками, книгами про тварин, птахів, книгами з фізики, хімії, анатомії, астрономії тощо. З такими підручниками, де дитина може стати головним героєм та поринути у світ науки, навчання новому проходить у легкій ігровій формі та з великим зацікавленням. Таким чином, вдале використання книжок та сучасних технологій сприяє залученню дитини до читання, а також розвитку її фантазії та творчих здібностей.

Сьогодні книжки з доповненою реальністю можна використовувати не лише для розваг. У сфері українського підручникотворення доповнена реальність лише починає розвиватися. Приємно відзначити, що видавничий дім «Освіта» – перше в Україні видавництво навчальної літератури, яке створило для школи підручники та навчально-методичні додатки до них із доповненою реальністю, а саме підручник та універсальний дидактичний матеріал до інтегрованого курсу «Я досліджую світ» для 1 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). Варто зазначити, що навчальну літературу складено відповідно до типових програм для учнів 1-х класів «Я досліджую світ» і схвалено для використання у закладах загальної середньої освіти комісією з педагогіки та методики початкового навчання Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України. Наразі до видання готуються й інші підручники вищезначеного видавництва (Зелінська, 2018).

Щодо вищих навчальних закладів, то подібного роду прикладні програмні додатки можна використовувати для аналізу об'єктів, які перебувають у полі зору людини, і виводити про них відповідну інформацію. Наприклад, студент розглядає електромеханічні системи та апарати в демонстраційній аудиторії і за допомогою використання відповідного прикладного програмного додатка отримує необхідні дані про склад, принципи побудови, методи аналізу і синтезу, структурних і функціональних схем управління електромеханічних пристроїв і т. ін.

Завдяки унікальним можливостям інтерактивної книги, таким як анімаційність, компактність, багатовимірність трансляції інформації, емоційність впливу

на сприйняття читача, видавці можуть успішно конкурувати з інтернет-ресурсами та телебаченням, долучати дітей і молодь до активного та розвиваючого читання (Коржик, 2018).

Таким чином, відмінною рисою нинішнього етапу розвитку суспільства є те, що інформація існує як у традиційній друкованій формі, так і в електронній. Звісно, книги й інші друковані документи як об'єкти та засоби фіксації та розповсюдження інформації, накопиченої людством, існували і будуть існувати надалі. Сучасні інформаційні технології дозволили не лише розпочати масштабне переведення існуючої інформації в електронну форму, а й забезпечили створення нових інформаційних ресурсів одразу в електронному вигляді. Така форма надання інформації, окрім значного прискорення комунікативних процесів, дає можливість на якісно новому рівні організовувати процеси виробництва, зберігання та розповсюдження інформації.

Сприйняття книги як витвору мистецтва, отримання естетичного задоволення, колекціонування книг потребує «присутності» книги як речі. Книга як річ дає нам відчуття радості. Ми володіємо нею, відчуваємо шелест сторінок, запах папітурки. Електронний текст не відчувається, він візуальний і стає відчутним при роздрукуванні його на папері, тобто при перетворенні з електронного на паперовий. Отже, слід говорити не про конкуренцію друкованого й електронного текстів, а про їх взаємодію та спільне існування.

■ Висновки

Таким чином, традиційна і електронна книги, залишаючись незмінним джерелом знань, мудрості, духовного збагачення, мають як переваги, так і вади. Сприйняття книги як витвору мистецтва, отримання естетичного задоволення, колекціонування, можливість користування без технічних пристосувань, ексклюзивність, можливість отримати підпис автора та ін. можемо віднести до традиційної книги. Тоді як електронний текст не відчувається, а є лише візуальним.

Однак і електронна книга має низку переваг, пов'язаних зі створенням нових інформаційних ресурсів, що значно прискорює комунікативні процеси та надає можливість на якісно новому рівні організовувати процеси виробництва, зберігання і розповсюдження інформації. До того ж завдяки таким технологіям, як анімаційність, компактність, багатовимірність трансляції інформації, емоційність впливу на сприйняття читача, зниженню затрат на видання, можливості авторів розміщувати матеріал без залучення видавництва і, зрештою, збереження екології (допомагає запобігти вирубці деревини) інтерактивна книга може успішно конкурувати з інтернет-ресурсами та телебаченням, долучати дітей і молодь до активного та розвиваючого читання.

Безперечним залишається те, що і традиційна, і електронна книги несуть пізнавальну, навчальну та розвивальну функції, використовуючи сучасні мультимедійні засоби задля поширення власних переваг. Тому не варто розглядати традиційну і електронну книги конкурентами, навпаки, слід зрозуміти, що всі форми книги мають спільну мету – поширення та покращення культури читання. Отже, суспільство має налаштуватися на синтез традиційного і новітнього способу й форми поширення текстової комунікації.

Разом із тим, світова тенденція свідчить про зниження інтересу до читання та зменшення частки населення, яке активно читає. Як традиційна, так і електронна книги перебувають майже на однакових низьких позиціях, що вважаємо загрозою для майбутнього країни, адже зростає дефіцит знань та конструктивних ідей. А генерувати конструктивні ідеї здатні лише люди з високим освітнім та культурним рівнем, які думають, читають. Тому необхідно створити умови для відродження інтересу до читання, підвищення якості та різноманіття прочитаної літератури в усіх галузях знань, обміну думками про прочитане, росту престижу читання як культурної цінності.

■ Список використаних джерел

- Владимірська, Р. (2014). Електронна книга в сегменті прибутковості. *Вісник Книжкової палати*, 6, 46-47.
- Власов, П., & Журавльова, І. (2013). Книга друкована і книга електронна: розмова бібліотекаря з книгарем. *Бібліотечний вісник*, 3, 16-22.
- Гончарова, Н. (2019). Технологія доповненої реальності в підручниках нового покоління. *Проблеми сучасного підручника*, 22, 46-56.
- Зелінська, С.О. (2018). Можливості використання технологій доповненої реальності в інформаційно-освітньому середовищі ВНЗ. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія «Педагогіка та психологія»*, 1 (7), 97-99. doi: 10.31339/2413-3329-2018-1(7)-97-99
- Іванова, М., & Іванов, Ю. (2018). Електронна бібліотека та право інтелектуальної власності. *Вісник Книжкової палати*, 3, 43-47.
- Концепції державної політики щодо розвитку національної видавничої справи та популяризації читання на період до 2020 року. № 111-р від 24 лютого 2016 р. (2016). Взято з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/111-2016-%D1%80>.
- Коржик, Н.А. (2018). Інтерактивна книга як сучасний видавничий продукт. *Вісник Харківської державної академії культури. Серія: Соціальні комунікації*, 53, 49-58.
- Остапова, І. (2003). Електронна книга і традиційна книжкова культура. *Бібліотечний вісник*, 5, 38-44.
- Патра, С. (б.р.). Буктрейлер як засіб реклами книговидавничої продукції. Взято з <https://uu.edu.ua/buktreileri>.
- Степченко, Л. (2012). Читання в епоху розвитку електронних ресурсів: книга чи Інтернет? *Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського*, 33, 487-497.
- Теремко, В. (2012). *Видавництво-XXI. Виклики і стратегії*. Київ: Академвидав.
- Читання в Україні. (2018). *Ukrainian Reading and Publishing Data 2018*. Взято з <https://data.chytomo.com/chytannya-v-ukrayini/>.

■ References

- Chytannya v Ukraini [Reading in Ukraine]. (2018). *Ukrainian Reading and Publishing Data 2018*. Retrieved from <https://data.chytomo.com/chytannya-v-ukrayini/> [in Ukrainian].
- Honcharova, N. (2019). Tekhnolohiia dopovненоi realnosti v pidruchnykakh novoho pokolinnia [Technology of augmented reality in new generation' textbooks]. *Problemy suchasnoho pidruchnyka*, 22, 46-56 [in Ukrainian].

- Ivanova, M., & Ivanov, Yu. (2018). Elektronna biblioteka ta pravo intelektualnoi vlasnosti [Electronic Library and Intellectual Property Law]. *Bulletin of the Book Chamber*, 3, 43-47 [in Ukrainian].
- Kontseptsii derzhavnoi polityky shchodo rozvytku natsionalnoi vydavnychoi spravy ta populiaryzatsii chytannia na period do 2020 roku [Concepts of public policy for the development of national publishing and the promotion of reading for the period up to 2020]. № 111-r. dd. February 24 2016 (2016). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/111-2016-%D1%80> [in Ukrainian].
- Korzhyk, N.A. (2018). Interaktyvna knyha yak suchasnyi vydavnychiy produkt [Interactive book as a modern publishing product]. *Visnyk of Kharkiv State Academy of Culture. Series: Social Communications*, 53, 49-58 [in Ukrainian].
- Ostapova, I. (2003). Elektronna knyha i tradytsiina knyzhkova kultura [Electronic book and traditional book culture]. *Bibliotechnyi visnyk*, 5, 38-44 [in Ukrainian].
- Patra, S. (n.d.) Buktreiler yak zasib reklamy knihovydavnychoi produktsii [Booktrailer as a means of publishing products advertising]. Retrieved from <https://uu.edu.ua/buktreileri> [in Ukrainian].
- Stepchenko, L. (2012). Chytannia v epokhu rozvytku elektronnykh resursiv: knyha chy Internet? [Reading in the Era of Electronic Media Development: A Book or the Internet?]. *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteky Ukrainy im. V.I. Vernadskoho*, 33, 487-497 [in Ukrainian].
- Teremko, V. (2012). *Vydavnytstvo-XXI. Vyklyky i stratehii* [Publishing House-21. Challenges and strategies]. Kyiv: Akademvydav [in Ukrainian].
- Vladimirska, R. (2014). Elektronna knyha v sehmenti prybutkovosti [An e-book in the profitability segment]. *Bulletin of the Book Chamber*, 6, 46-47 [in Ukrainian].
- Vlasov, P., & Zhuravlova, I. (2013). Knyha drukovana i knyha elektronna: rozmova bibliotekaria z kniharem [The printed book and the electronic book: conversation between a librarian with a bookseller]. *Bibliotechnyi visnyk*, 3, 16-22 [in Ukrainian].
- Zelinska, S.O. (2018). Mozhlyvosti vykorystannia tekhnolohii dopovnenoï realnosti v informatsiino-osvitnomu seredovyshchi VNZ [Possibilities of using augmented reality technologies in the information and educational environment of universities]. *Naukovyi visnyk Mukachivskoho derzhavnoho universytetu. Serii "Pedagogika ta psykholohiia"*, 1 (7), 97-99 [in Ukrainian].

TRADITIONAL AND ELECTRONIC BOOKS IN THE LIGHT OF ISSUE OF BOOKS AND READING PROMOTION

Olena Karakoz

*PhD in Historical Sciences, Associate Professor,
ORCID: 0000-0002-7772-1530, e-mail: karakoc@ukr.net,
Kyiv National University of Culture and Arts,
Kyiv, Ukraine*

Abstract

The purpose of the article is to determine the place of traditional and electronic books in the process of books and reading promotion. The main methodological principles have been the principles of analysis and synthesis, which made it possible to determine the significance and place of the reading culture as one of the components of the information culture of the society, realizing the need to create conditions for reviving interest in reading and increasing its prestige. A statistical method has been applied to identify the significance of printed, electronic and audio books among other forms of leisure. The scientific novelty lies in the analysis of the synthesis of traditional and new forms of books to ensure the spread of text communication. Conclusions. Thus, traditional and electronic books, while remaining the same source of knowledge, have both advantages and disadvantages. In particular, a traditional book can be perceived as a work of art for aesthetic pleasure, collecting, have exclusivity and the ability to get the signature of the author, and also be used without technical devices. While the electronic text is not felt, but is exclusively visual. However, the electronic book also has a number of advantages associated with the creation of new information resources, accelerates communication processes and allows you to organize processes of production, storage and dissemination of information at a qualitatively new level. In addition, thanks to technologies such as animation, compactness, multidimensionality of information transmission, emotional impact on the reader's perception, reduction of publication costs, authors' ability to post material without involving publishers and, finally, environmental friendliness (helps prevent deforestation), an interactive book can compete successfully with Internet resources and television, to engage children and youth in active and developing reading. It remains indisputable that both traditional and electronic books have cognitive, educational and developmental functions, using modern multimedia tools to disseminate their own preferences. Therefore, you should not consider traditional and electronic books as competitors, on the contrary, you should understand that all forms of a book have a common goal – the dissemination and improvement of the reading culture. So, society should tune in to the synthesis of a traditional and new way and form of spreading text communication. At the same time, the global trend indicates a decrease in interest in reading and a decrease in the share of actively reading population, which we consider a threat to the future of the country, because the deficit of knowledge and constructive ideas is growing. Therefore, it is necessary to create conditions for the revival of interest in reading, improving the quality and variety of read literature in all areas of knowledge, exchange of opinions about what has been read, and increasing the prestige of reading as a cultural value.

Keywords: book; traditional book; electronic book; book culture; reading; reading promotion

ТРАДИЦИОННАЯ И ЭЛЕКТРОННАЯ КНИГИ СКВОЗЬ ПРИЗМУ ПРОБЛЕМЫ ПОПУЛЯРИЗАЦИИ КНИГИ И ЧТЕНИЯ

Каракоз Елена Александровна

*Кандидат исторических наук, доцент,
ORCID: 0000-0002-7772-1530, e-mail: karakoc@ukr.net,
Киевский национальный университет культуры и искусства,
Киев, Украина*

Аннотация

Цель статьи заключается в определении места традиционной и электронной книг в процессе популяризации книги и чтения. Основными методологическими принципами стали принципы анализа и синтеза, которые дали возможность определить значение и место культуры чтения как одного из компонентов информационной культуры населения, понимание необходимости создания условий для возрождения интереса к чтению и повышения его престижа. Применен статистический метод для выявления значения печатных, электронных и аудиокниг среди других форм досуга. Научная новизна заключается в анализе синтеза традиционной и новой форм книги для обеспечения распространения текстовой коммуникации. Выводы. Таким образом, традиционная и электронная книги, оставаясь неизменным источником знаний, имеют как преимущества, так и недостатки. В частности, традиционная книга может восприниматься как произведение искусства для получения эстетического удовольствия, коллекционирования, иметь эксклюзивность и возможность получить подпись автора, а также использоваться без технических приспособлений. В то время как электронный текст не ощущается, а является исключительно визуальным. Однако электронная книга также имеет ряд преимуществ, связанных с созданием новых информационных ресурсов, ускоряет коммуникативные процессы и позволяет на качественно новом уровне организовать процессы производства, хранения и распространения информации. К тому же благодаря таким технологиям, как анимационность, компактность, многомерность трансляции информации, эмоциональность воздействия на восприятие читателя, снижению затрат на издание, возможности авторов размещать материал без привлечения издательств и, наконец, экологичности (помогает предотвратить вырубку лесов) интерактивная книга может успешно конкурировать с интернет-ресурсами и телевидением, приобщать детей и молодежь к активному и развивающему чтению. Бесспорным остается то, что и традиционная, и электронная книги несут познавательную, учебную и развивающую функции, используя современные мультимедийные средства для распространения собственных предпочтений. Поэтому не стоит рассматривать традиционную и электронную книги конкурентами, наоборот, следует понять, что все формы книги имеют общую цель – распространение и улучшение культуры чтения. Итак, общество должно настроиться на синтез традиционного и нового способа и формы распространения текстовой коммуникации. Вместе с тем, мировая тенденция свидетельствует о снижении интереса к чтению и уменьшение доли активно читающего населения, что мы считаем угрозой для будущего страны, ведь растет дефицит знаний и конструктивных идей. Поэтому необходимо создать условия для возрождения интереса к чтению, повышения качества и разнообразия прочитанной литературы во всех областях знаний, обмена мнениями о прочитанном, роста престижа чтения как культурной ценности.

Ключевые слова: книга; традиционная книга; электронная книга; книжная культура; чтения; популяризация чтения